MAŁGORZATA OGRODOWCZYK, ANNA ŁADZIŃSKA 18.05.2020

Wziąć byka za rogi

Zgodnie z podstawą programową uczeń ma pisać z pamięci i ze słuchu oraz przestrzegać poprawności ortograficznej w wyrazach poznanych i opracowanych podczas zajęć. Trzeba tego w ciągu trzech lat nauczyć, ale jak to zrobić, żeby dzieci nie „sadziły byków”?

Nauka ortografii nie może polegać na mozolnym powtarzaniu słówek i reguł, powinna wiązać się z ciekawą i twórczą aktywnością. Starajmy się w nauce ortografii stosować **mnemotechniki**. Pamiętajmy, że myślimy obrazami i obraz może stać się początkowym ogniwem łańcucha skojarzeń. Budujmy takie łańcuchy, wizualizujmy omawiane zagadnienia, korzystajmy z kolorowych, śmiesznych rysunków, twórzmy mapy pamięci, wymyślajmy historyjki, angażujmy wszystkie zmysły, aktywizujmy lewą i prawą półkulę mózgową.

Wisi na ścianie i uczy

Nauczyciele chętnie wieszają na ścianach plansze z wyrazami z trudnościami ortograficznymi, a jeszcze chętniej – plansze z podpisanymi ilustracjami. Kolorowe plansze świetnie zdobią puste ściany i pozwalają dzieciom „opatrzyć się” z poprawną pisownią. To bardzo dobry sposób utrwalania pisowni trudnych słów. Ale to jednocześnie pomoce dydaktyczne, które można wykorzystać na wiele różnych sposobów przy nauce ortografii.

1. Odczytywanie wyeksponowanych wyrazów każdego dnia inaczej, np. bardzo cicho, głośno, jeden wyraz głośno – drugi cicho, szybko i wolno, coraz szybciej, na wymyśloną melodię.
2. Wykorzystanie dramy i połączenie odczytywania wyrazów z naśladowaniem wskazanej postaci, np. czytamy jak roboty, ufoludki, małe dziecko, komentator sportowy, smutnym lub rozbawionym głosem.
3. Wprowadzenie zwyczaju, że każdego dnia wybrany uczeń zasłania jeden wyraz, zadaniem pozostałych dzieci będzie ustalenie, jakiego wyrazu brakuje.
4. Zabawa w zgadywanki: wybrany uczeń wychodzi z klasy, jego zadaniem po powrocie będzie ustalenie, jaki wyraz z planszy wybrały pozostałe w klasie dzieci. Może w tym celu zadać pytania, na które można odpowiedzieć tylko TAK lub NIE.

Dwa w jednym

Ruchliwość jest na tym etapie rozwoju dziecka naturalna, a potrzeba ruchu wyraźnie przez nie manifestowana. Warto więc naukę ortografii realizować w formie zabaw ruchowych i unikać zbyt długiego i nużącego siedzenia w ławce.

1. Wyścigi z rozsypankami literowymi: nauczyciel wskazuje wyraz, dzieci wybierają z ruchomego alfabetu litery potrzebne do jego ułożenia, następnie biegną do wyznaczonych miejsc i ustawiają się z literami w odpowiedniej kolejności. Każde dziecko w podniesionej do góry ręce trzyma jedną literę.
2. Wyścigi rzędów z pisaniem: nauczyciel rozkłada na wyznaczonej linii arkusze papieru i markery (które pełnią dodatkowo rolę pałeczki sztafetowej), dzieci ustawione w rzędach kolejno podbiegają do linii i zapisują po jednym z zapamiętanych wyrazów. Wygrywa grupa, która ma więcej zapisanych wyrazów.

W dziecku drzemie kolekcjoner

Dzieci uwielbiają zbieranie. Z zapałem kolekcjonują naklejki, figurki, kamyki, muszelki, guziki. W klasie często nastają mody na zbieranie czegoś. Przy nauce ortografii możemy wykorzystać tę skłonność dzieci do kolekcjonowania.

1. Karty z ilustrowanego słownika ortograficznego mogą być gromadzone w zeszytach-albumach.
2. Obrazki mogą posłużyć do zabaw ruchowych, np. ukrywamy obrazki w różnych miejscach klasy, zadaniem uczniów jest odnalezienie ich w określonym czasie oraz dokonanie wymiany z koleżankami i kolegami w przypadku powtarzających się ilustracji.
3. Obrazki możemy wykorzystywać wielokrotnie, np. do gry typu memory czy Piotrusia, mogą stać się polami planszówki. Przykładowa zabawa: Dzieci grają w parach, poruszają się po polach zgodnie z liczbą wyrzuconych na kostce oczek. Zapisują w zeszycie wyrazy z tych pól, na których zatrzymały się obie osoby. Wygrywa para, która zapisze poprawnie najwięcej wyrazów.
4. Uczniowie mogą systematycznie, w ciągu całego roku, tworzyć własny ilustrowany słownik wyrazów z trudnościami ortograficznymi

Zrób to sam

Ortograficznych wyjątków do zapamiętania jest bardzo dużo. Poklasyfikowanie ich w mniejsze grupy może stać się kreatywną zabawą. Zacznijmy od prostych przykładów, np. nazwy roślin, nazwy rzeczy. Następnie prosimy dzieci, by one przedstawiły swoje pomysły. To co same wymyślą szybciej zapamiętają. Dobrze jest, kiedy w trakcie pracy całej klasy lub pracy w grupach uczniowie wykonują swoją planszę samodzielnie.

Wspomaganie przez rymowanie

Zachęcamy do korzystania z wielu rymowanek i wierszyków ortograficznych różnych autorów, a także do tworzenia własnych wierszyków. To bardzo wdzięczna i skuteczna metoda. Zwłaszcza wierszyki zawierające humor czy rymowanki absurdalne, wywołujące śmiech – są łatwo zapamiętywane, a wraz z treścią dzieci zapamiętują wyrazy i ich pisownię.

Ż *ma* ***jeż*** *ten kolczasty zwierz i* ***jeż****yna też,*

a ***jarzyny*** *to wa****rz****ywa, „rz” je do garnka porywa.*

Szukajcie, a znajdziecie

Świetnie się sprawdza sformułowanie dodatkowych, pomocniczych reguł, odnoszących pisownię wyrazów do rzeczywistości znanej dziecku. Na przykład: *W ogrodzie ó ma tylko róża i ogórek*. Tak krótko zakodowana informacja ułatwi dziecku zapamiętanie, że w pozostałych wyrazach: kapusta, brokuł, burak, pietruszka, cebula, tulipan – piszemy *u*. Większość nauczycieli ma takie swoje reguły, które uczniowie pamiętają jeszcze jako dorośli ludzie i dzięki nim nie popełniają kompromitujących błędów ortograficznych. Nauczyciele mają wiele wypracowanych pomysłów na wprowadzenie ruchu, elementów zabawy, ćwiczeń opartych na mnemotechnice. Stosowanie ich w nauczaniu ortografii może sprawić, że dzieci polubią ortografię.

Profilaktyka i systematyczność

Pilnujmy, aby zapis każdego nowego wyrazu był poprawny, omówmy pisownię, uprzedzając jego zapisanie z błędem. Aby uniknąć wzrokowego utrwalenia błędnego zapisu, można stosować „ortograficzne okienka”, czyli zostawianie przez ucznia pustego okienka, kiedy ma wątpliwości, jak poprawnie napisać. Wyrabiajmy u uczniów postawę „czujności” ortograficznej i zwyczaj samokontroli napisanego tekstu. Zaplanujmy systematyczne wykonywanie różnych ćwiczeń i kontrolę umiejętności uczniów. Rozbudzajmy zamiłowanie do czytania. W trakcie czytania przyswajamy sobie obraz prawidłowo zapisanego wyrazu.

Małgorzata Ogrodowczyk – nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej, współautorka edukacji polonistycznej, społecznej i przyrodniczej w serii *Wielka Przygoda*. Od wielu lat współpracuje z Nową Erą.

Anna Ładzińska – nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej, współautorka edukacji polonistycznej, społecznej i przyrodniczej w serii *Wielka Przygoda*.